

Mathematical Subject Classification: 74R10
УДК 539.3.01

О. Ф. Кривий

Одеська національна морська академія

**ВЗАЄМОДІЯ МІЖФАЗНИХ ТУНЕЛЬНИХ ТРІЩИНИ
ТА ВКЛЮЧЕННЯ В КУСКОВО–ОДНОРІДНОМУ
АНІЗОТРОПНОМУ ПРОСТОРИ**

Кривий О. Ф. Взаємодія міжфазних тріщини та включення в кусково-однорідному анізотропному просторі. Досліджено взаємодію міжфазних тріщини та включення, яке повністю зчеплене із кусково-однорідним анізотропним простором. Розглянуто випадок узагальненої плоскої деформації, коли задача не розпадається на плоску і антиплоску складову. Проблема визначення контактних напружень на включенні і зміщень берегів тріщини зведена до системи шести сингулярних інтегральних рівнянь. Встановлені асимптотики поведінки напружень у вершинах тріщини та включення, що дозволило застосувати до розв'язання вказаних систем метод ортогональних многочленів і обґрунтувати його збіжність. В результаті отримані залежності узагальнених коефіцієнтів напружень у вершинах тріщини і включення від відносної відстані між ними.

Ключові слова: анізотропний простір, кусково-однорідний, тріщина, включення, сингулярні інтегральні рівняння, коефіцієнт інтенсивностей.

Кривой А. Ф. Взаимодействие межфазных трещины и включения в кусочно-однородном анизотропном пространстве. Исследовано взаимодействие межфазных трещины и включения, полностью сцепленного с кусочно-однородным анизотропным пространством. Рассмотрен случай обобщенной плоской деформации, когда задача не распадается на плоскую и антиплоскую составляющую. Проблема определения контактных напряжений на включении сведена к системе шести сингулярных интегральных уравнений. Установлены асимптотики напряжений в вершинах трещины и включения, что позволило применить для решения указанной системы метод ортогональных многочленов и обосновать его сходимость. В результате получены зависимости обобщенных коэффициентов интенсивностей напряжений и включений от относительного расстояния между ними.

Ключевые слова: анизотропное пространство, кусочно-однородное, трещина, включение, сингулярные интегральные уравнения, коэффициент интенсивностей.

Kryvyy O. F. Interaction of interfacial cracks and inclusion in a piecewise-homogeneous anisotropic space. The interaction of interfacial cracks and inclusions, fully adhesion with piecewise homogeneous anisotropic space. Consider the case of generalized plane strain, when the task does not split on a plane and antiplane component. The problem of determining of contact stresses on the inclusion is reduced to a system of six singular integral equations. The asymptotic behavior of stresses at the crack tip and inclusion, which allowed apply for a solving this system the orthogonal polynomials method and substantiate its convergence. As a result, the dependences of the generalized stress intensity factor at the crack and the inclusion of the relative distance between them.

Key words: anisotropic space, piecewise-homogeneous space, cracks, inclusions, singular integral equations, stress intensity factor.

Вступ. Задачі про дефекти в кусково-однорідних анізотропних середовищах розглядалися багатьма авторами. При цьому дослідження, в основному, обмежувалися плоскими випадками [1-3]. В роботах [4-6] за допомогою побудованих сингулярних інтегральних співвідношень отримані розв'язки задач відповідно про міжфазні тунельні тріщини або міжфазні тунельні включення в кусково-однорідному анізотропному просторі, який знаходиться в двовимірному стані (узагальнена плоска деформація [7]). В цій роботі вказані результати узагальнені на випадок двох різних міжфазних тунельних дефектів: тріщини і абсолютно жорсткого включення, зчепленого із півпросторами.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ.

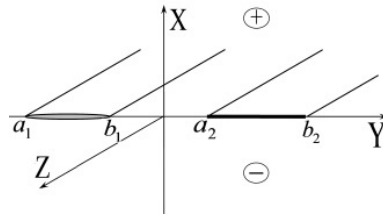

Рис. 1

1. Постановка і зведення задачі до системи сингулярних інтегральних рівнянь (СІР)

Нехай простір, який складається із двох різних анізотропних півпросторів, не повністю зчеплених в площині $x = 0$, знаходиться в двовимірному напружено-деформованому стані (без наявності площин пружної симетрії [7]). В площині $x = 0$ містяться наскрізні тунельні тріщина і жорстке включення, які займають відповідно смуги (рис. 1)

$$\Pi_j = \{(y, z) \mid y \in \ell_j = (a_j, b_j), z \in (-\infty, \infty)\}, a_1 < b_1 < a_2 < b_2.$$

Нехай включення зчеплене з півпросторами. На нескінченності прикладене навантаження, яке викликає навантаження на тріщині $\{\sigma_x, \tau_{xy}, \tau_{xz}\}|_{x=\pm 0} = \{\sigma_k^\pm(y)\}^3$, $y \in \ell_1$, і на включенні із рівнодійною $P = (P_1, P_2, 0)$, а також забезпечує двовимірний стан. Положення граней включення після деформації при $x = \pm 0$ описується функціями $\xi^\pm(y) = \varepsilon + y\delta + \xi_*^\pm$, $y \in \ell_2$, де функції $\xi_*^\pm(y)$ задають форму включення відповідно при $x = \pm 0$, ε, δ – відповідно поступальні і кругові переміщення включення

Нехай $\{\chi_k^\pm(y)\}^6 = \{\langle \sigma_x \rangle^\pm, \langle \tau_{xz} \rangle^\pm, \langle \tau_{xy} \rangle^\pm, \langle u' \rangle^\pm, \langle v' \rangle^\pm, \langle w' \rangle^\pm\}$ стрибки і суми напружень і похідних переміщень в площині $x = 0$, тоді, враховуючи умови неперервності напружень і переміщень поза дефектами: $\chi_k^-(y) = 0, y \notin \ell_1 \cup \ell_2, k = \overline{1, 6}$, і скориставшись сингулярними інтегральними співвідношеннями [5], відносно невідомих стрибків переміщень $\eta_1 = \{\eta_{1k}\}^3 = \{\chi_k^-\}_{k=4}^6$, на тріщині і невідомих стрибків напружень на включенні $\eta_2 = \{\eta_{2k}\}^3 = \{\chi_k^-\}^3, y \in \ell_2$ отримаємо таку систему СІР

$$C_*^{(j)} \eta_j(y) + S_*^{(j)} \Gamma_{\ell_j}[\eta_j] + S_0^{(j)} \Gamma_{\ell_{3-j}}[\eta_{3-j}] = q^{(j)}(y), y \in \ell_j, j = 1, 2, \quad (1)$$

де

$$\begin{aligned}
C_*^{(1)} &= \{c_{kj}\}_{j=4,5,6}^{k=1,2,3}, \quad S_*^{(1)} = \{s_{kj}\}_{j=4,5,6}^{k=1,2,3}, \quad S_0^{(1)} = \{s_{kj}\}_{j=1,2,3}^{k=1,2,3}, \quad C_*^{(2)} = \{c_{kj}\}_{j=1,2,3}^{k=4,5,6}, \\
S_*^{(2)} &= \{s_{kj}\}_{j=1,2,3}^{k=4,5,6}, \quad S_0^{(2)} = \{s_{kj}\}_{j=4,5,6}^{k=4,5,6}, \quad C_0 = \{c_{kj}\}_{j=1,2,3}^{k=1,2,3}, \quad S_0 = \{s_{kj}\}_{j=1,2,3}^{k=1,2,3}, \\
q^{(1)} &= \{q_{1k}\}^3 = \chi_*^+ - C_0 \chi_*^- - S_0 \Gamma_{\ell_1}[\chi_*^-], \quad \chi_*^\pm = \{\chi_k^\pm(y)\}^3, \quad \Gamma_\ell[f] \equiv \frac{1}{\pi} \int_\ell \frac{f(t)}{t-y} dt, \\
q^{(2)} &= \{q_{2k}\}^3, \quad q_{2k} = \delta_{1,k} \chi_4^+(y) - c_{3+k,4} \chi_4^-(y) - s_{3+k,4} \Gamma_{\ell_2}[\chi_4^-], \\
\chi_4^\pm(y) &= (\xi_*^\pm \pm \xi_*^+)' + (\delta \pm \delta), \quad y \in \ell_2.
\end{aligned}$$

Елементи матриць $\{c_{kj}\}^6$, $\{s_{kj}\}^6$ подані через пружні сталі півпросторів [5]. Систему (1) слід доповнити умовами замкнутості тріщини, а також умовами рівноваги і моментної рівноваги включення

$$\int_{\ell_1} \eta_1(y) dy = 0, \quad \int_{\ell_2} \eta_2(y) dy = P, \quad \int_{\ell_2} y \eta_{21}(y) dy = M. \quad (2)$$

2. Розв'язання системи СІР

Перше матричне рівняння системи (1) приведемо до діагонального вигляду відносно вектора η_1 , а друге — відносно вектора η_2 і відобразимо за допомогою лінійного перетворення: $y = \frac{1}{2}(b_j - a_j)\rho + \frac{1}{2}(b_j + a_j)$, $y \in \ell_j$, на проміжок $I = [-1; 1]$. Нові невідомі функції введемо так:

$$t_j(\rho) = \{t_{jk}(\rho)\}^3 = S_j^{-1} \eta_j(0, 5((b_j - a_j)\rho + (b_j + a_j))), \quad \rho \in I,$$

де матриці $S_j = \{s_{km}^{(j)}\}^3$ — перетворювальні матриці, які визначимо із рівнянь $(S_*^{(j)})^{-1} C_*^{(j)} = S_j J_j S_j^{-1}$, $J_j = \text{diag}\{\lambda_{jk}\}^3$ — жорданова матриця. Власні числа λ_{jk} , ($k = \overline{1, 3}$) при $j = 1$ співпадають із власними числами задачі про тріщини [4], при $j = 2$ задачі о жорстких включеннях [5]. Після таких перетворень систему (1) подамо так:

$$J_j t_j(\rho) + \Gamma_I[t_j] + B^{(j)} R_j [t_{3-j}] = F^{(j)}(\rho), \quad \rho \in I, \quad j = 1, 2, \quad (3)$$

де

$$\begin{aligned}
R_j [t_j] &= \frac{1}{\pi} \int_I \frac{t_j(\tau) d\tau}{\tau - \kappa_{1j} \rho + \kappa_{2j}}, \quad \kappa_{1j} = (b_1 - a_1)^{(-1)^{j+1}} (b_2 - a_2)^{(-1)^j}, \\
\kappa_{2j} &= \frac{b_2 + a_2 - b_1 - a_1}{(-1)^j (b_j - a_j)}, \quad B^{(j)} = \{b_{km}^{(j)}\}^3 = S_{(3-j)}^{-1} (C_*^{(j)})^{-1} S_0^{(j)} S_{(3-j)}, \\
F^{(j)}(\rho) &= \{f_k^{(j)}(\rho)\}^3 = S_{(3-j)}^{-1} (C_*^{(j)})^{-1} q^{(j)} \left(\frac{1}{2} ((b_j - a_j)\rho + (b_j + a_j)) \right).
\end{aligned}$$

Поведінка розв'язків системи (3) визначається сингулярними частинами рівнянь, що дає можливість розв'язки систем подати по многочленах Якобі ($j = 1, 2, k = \overline{1, 3}$):

$$t_{jk}(\rho) = \frac{1}{\omega_{jk}(\rho)} \sum_{n=0}^{\infty} h_{jk}^{(n)} P_n^{-\bar{\mu}_{jk}, -\mu_{jk}}(\rho), \quad \omega_{jk} = (1 - \rho)^{\bar{\mu}_{jk}} (1 + \rho)^{\mu_{jk}}. \quad (4)$$

Показники особливостей визначаються формулами

$$\mu_{j1} = \frac{1}{2}, \quad \mu_{jk} = \frac{1}{2} + (-1)^k i \alpha_{j1}, \quad \alpha_{j1} = \frac{1}{2\pi} \ln \frac{1 + \alpha_{j0}}{1 - \alpha_{j0}}, \quad \alpha_{j0} = \operatorname{Im} \lambda_{j2}, \quad 0 < \alpha_{j0} < 1.$$

Ортогональність многочленів Якобі і умови (2) дають вирази

$$h_{jk}^{(0)} = 0, \quad j = 1, k = \overline{1, 3}, \quad h_{jk}^{(0)} = 2P_k(b_2 - a_2)^{-1}(1 + \lambda_{jk}^2)^{-0,5}, \quad j = 2, k = \overline{1, 3}.$$

Для визначення інших коефіцієнтів, підставивши розвинення (4) в систему (3), скориставшись спектральним співвідношенням [8] і властивістю ортогональності многочленів Якобі, отримаємо нескінчену систему алгебраїчних рівнянь:

$$\aleph_{km}^{(j)} h_{jk}^{(m+1)} + \sum_{p=1}^3 \sum_{n=1}^{\infty} b_{kp}^{(j)} h_{jp}^{(n)} \Upsilon_{mn}^{k,j} = g_{km}^{(j)}, \quad k = \overline{1, 3}, \quad j = 1, 2, \quad m = \overline{0, \infty}, \quad (5)$$

де

$$\begin{aligned} \aleph_{km}^{(j)} &= \Gamma(m+2 - \mu_{jk}) \Gamma(m+2 - \bar{\mu}_{jk}) ((m+1)!)^{-2}, \\ g_{km}^{(j)} &= \int_I \omega_{jk}^{-1}(\tau) P_m^{1-\bar{\mu}_{jk}, 1-\mu_{jk}}(\tau) (f_k^{(j)}(\tau) - \sum_{k=1}^3 h_{jk}^{(0)} (1 - \kappa_{12}\tau + \kappa_{22})^{-1}) d\tau, \\ \Xi_n^{jk} &= (\kappa_{1j}\tau - \kappa_{2j} - 1)^{-\bar{\mu}_{jk}} (\kappa_{1j}\tau - \kappa_{2j} + 1)^{-\mu_{jk}} P_n^{-\bar{\mu}_{jk}, -\mu_{jk}} - \\ &\quad - \frac{1}{2} P_{n-1}^{1-\bar{\mu}_{jk}, 1-\mu_{jk}}, \\ \Upsilon_{mn}^{kj} &= \int_I \omega_{jk}^{-1}(\tau) P_m^{1-\bar{\mu}_{jk}, 1-\mu_{jk}}(\tau) \Xi_n^{jk}(\tau) d\tau, \quad k = \overline{1, 3}, \quad j = 1, 2. \end{aligned}$$

Регулярні ядра системи (3) обмежені разом зі своїми частинними похідними до будь-якого при $|\rho| \leq 1$, $|\tau| \leq 1$, це дає можливість до системи (5) застосувати метод редукції [8] і отримати коефіцієнти розвинення (4), а також подання для векторів η_j . Останнє дало можливість отримати вирази для узагальнених КІН [4,5] у вершинах тріщини і включення, а також, використавши умови моментної рівноваги, кут повороту включення δ .

3. Аналіз чисельних результатів

На рисунках 2 і 3 наведені залежності узагальнених КІН нормального відриву відповідно у вершинах тріщини K_I^t і у вершинах включення K_I^v від відносної віддалі між тріщиною і включенням $d_0 = (a_2 - b_1)(b_1 - a_1)^{-1}$, при нормальному симетричному навантаженні на берега тріщини: $\sigma_1^{\pm}(y) = -1$, $\sigma_{2,3}^{\pm}(y) = 0$, і відсутності навантаження на включенні: $P = 0$, $M = 0$. Неперервні лінії на рисунках отримані для внутрішніх вершин (b_1 і a_2), штриховані лінії — для зовнішніх вершин (a_1 і b_2). Для розрахунків використані матеріали [7]: склопластик однонаправлений (нижній півпростір) і склопластик ортогонально-армований (верхній простір).

Наведені графіки показують, що при зближенні тріщини і включення узагальнені КІН для тріщини спадають, при цьому більше спадає КІН для ближньої до включення вершини. Для узагальнених КІН у вершинах включення виявлена протилежна закономірність: узагальнені КІН зростають, при цьому для ближньої вершини КІН зростає швидше.

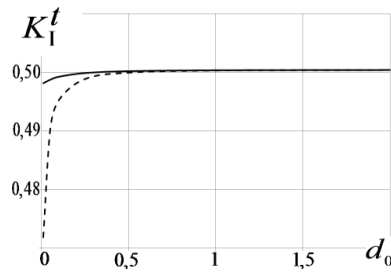

Рис. 2

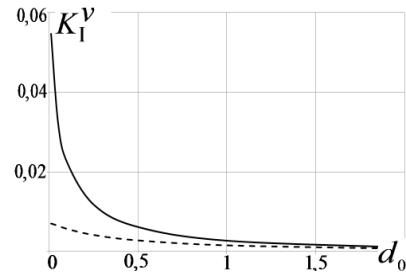

Рис. 3

Також встановлено, що якщо навантажено тільки включення, то описані закономірності змінюються на протилежні: у вершинах тріщини узагальнені КІН зростають, у вершинах включення спадають. В обох випадках взаємний вплив тріщини і включення буде суттєвим при виконанні умови: $d_0 \leq 0,25$.

ВИСНОВКИ. Отже, запропоновано метод розв'язання задач про тунельні міжфазні дефекти довільної природи в кусково-однорідному анізотропному просторі, що дало можливість отримати розв'язки нових задач про міжфазні дефекти. Зокрема, досліджено вплив на концентрацію напружень в околі міжфазної тріщини та включення відносної віддалі між ними. Аналогічно можуть бути розв'язані задачі про взаємодію інших типів міжфазних тунельних дефектів.

1. **Кривой А. Ф.** Некоторые задачи о произвольно ориентированном стрингере в составной анизотропной плоскости / А. Ф. Кривой, Г. Я. Попов, М. В. Радиолло // Прикл. математика и механика. – 1986. – Т.50, № 4. – С. 622–632.
2. **Кривой А. Ф.** Особенности поля напряжений возле включений в составной анизотропной плоскости / А. Ф. Кривой, М. В. Радиолло // Изв. АН СССР. Механика твердого тела. – 1984. – № 3. – С. 84–92.
3. **Herrmann К. Р.** On interface crack models with contact zones situated in an anisotropic bimaterial / К. Р. Herrmann, V. V. Loboda // Arch. Appl. Mech. – 1999. – V. 69. – P. 317–335.
4. **Krivoi А. F.** Interface tunnel cracks in a composite anisotropic space / А. F. Krivoi, G. Ya. Popov // J. Appl. Math. Mech. – 2008. – V. 72, No. 4. – P. 499–507.
5. **Кривий О. Ф.** Тунельні включення в кусково-однорідному анізотропному просторі / О. Ф. Кривий // Мат. методи та фіз.-мех. поля. – 2007. – V. 50, № 2. – С. 55–66.
6. **Krivoi А. F.** Features of the stress field near tunnel inclusions in an inhomogeneous anisotropic space / А. F. Krivoi, G. Ya. Popov // Int. Appl. Mech. – 2008. – V. 44, №. 6. – P. 626–634.
7. **Лехницкий С. Г.** Теория упругости анизотропного тела / С. Г. Лехницкий. – М.: Наука, 1977. – 415 с.
8. **Попов Г. Я.** Концентрация упругих напряжений возле штампов, разрезов, тонких включений и подкреплений / Г. Я. Попов. – М.: Наука, 1982. – 342 с.